

КИМ БИРОВГА ЧОҲ ҚАЗИСА...

[Боши З-бетда].

Мен тезде ёнг шимариб ишга киридим. Башлангич ташкилоттар, жамоа аъзолари тикандан, жамият мажлислари, конференциялар мунтазам ўтказилиб турди. Жамиятнинг фволияти учун керак бўлган киник хизматларни, бандекан пул олиш кийин бўлганинг туфайли, ўз ёнимдан тўйуб турдим. Ва ниҳоят 1980 йили ишм кўп бўлганинг сабаби, кўпчилик олимлар эътироғига қарал, раҳбарлар ишмени Москвадан Узбекистонга «десантчилардан» сал олдинор келган ижономона музалифиға топширган эдим. Кейинги йилларде жамият иши бутулий издан чиқиб кетди, молизий фволиятлариде бузнишлар ҳам будди, бошлангич ташкилотлар билан алжалор узиди. Шундай ўзбек файласуф олимларни, шахсан СССР фалсафя жамиятни раиси академик И. Фролов жамият раҳбарлигини яна ўз зинингга олишини тақлиф килди.

Яна бир бўлтон шундан иборатки, гўё мен жинноятича Г. Орловкинг одами бўлган эмишман. (Орлов њеч қачон жинноятич бўлган эмас. У дгали уюштирган катагонлигини курбони бўлиб, 35 йил турналарде азоб чекди. У њеч қачон, њеч қандай жинноят кильмагани анниланган. Хозир тамомил оқилини, озодликчи чиқди). Гўё мен Г. К. Орловинг ёрдами билан бир кассобин турмадан озод киглан эмишман. У эса љозига кадар меннинг оиласида янги сўйилган гўшт билан таъминлаб турар эмиш. Беҳайлик шу даражага этиб боргани, ишо музалифиғини ўзи бу одам кимлигиги, кефеди ишлашини ҳам билмайди.

Хақиқатда эса воқеа бундай бўлган эди.

Шундай мен Узбекистон ССР Олий Конғасин Раиси эдим. Кабулумга Гулистондан жуда чарчаган, ранглари сўйиб кетган бир аёл-10-15 кунлик боласини кўтариб кириб келин. У аёлнинг ҳасратига кишининг юраги эзлиб кетади. Унинг эри (вилот рўзномаси ходими) ўюштирилган тукмат асосидан қамалга, аёлнинг ўзи ҳам 6 йилга хукиклиниган. Унинг ётти нафар Фарзанди бўлган. Лекин сўйиги Фарзанди суд вактида түгилган. Шуни ҳисобга олиб, уни қамоқ-қа олиш муддатини ўзайтиришган экан. Орадан иккни ой тутдан сўнг барча болаларни, қўйнадиги чаклоқни ҳам болалер уйғориб, аёлнинг ўзини қамоқ лагерига жўнатишмоқни экан. У ҳам майлини, бир неча кун олдин отаси устидан бўлган бўхтонни исботламоқни бўлиб юрган 20 ёшли кизини ҳам жинноятича ўйрлаб кетиниди. Аёл ҳаммаден кўра шунисига чидаёлмас эди. Шу вактинг ўзидеб ҳен мен кўп ерга кўнгироқ килиб, кизини тошини, қўзегатиган жиннои ишини чукур, холис кўриб чиқишини илтимос килидим. Аёлнинг Гулистон шахрига кўйтиб кетиши учун пунси ҳам йўқ эди. Мен унга ўз ёнимдан пун бердим. Шундан кейин бу аёл Фанлар академисига қабулига бир неча марта келди. Мен яхар сафар унга дўйондан гўшт, озик овқатларни ўз қисбонидан олиб бера борди. Ниҳоят ўйқолган кизини ҳам тошини, ўзини таъминлаштиришган эди. Шу оила тақдирни ҳадида Узбекистон ССР Олий Конғасин Раисининг биринчи ўринбосари Г. Орлов билан телефонда сўзлашганинг ишо музалифиғини ўндиштиришган эди.

Нима унуч мен холисони ёрдам берган аёлнинг ёри кассоб бўлиб келидим. Менинг мунтазам янги гўшт билан таъминлаб турниши ҳақиқадиги афсона көрдам келиб чиқади. Буни тухмат музалифиғи ва унинг доминија-ригина билади. Улар шу нарсани билар эндилик, ҳақимлиқ, кадрларимни бошига мусабиб тушган ўша оғир яйларда бирорини камаш ёки бадном килини учун оддий тухматнинг ўзи ётари, соҳта гувернор эса виндомга одамлар орасидан куплаб топилар эди.

Энг оғир туюлан тухмат шундан иборатки, гўё мен аспирантникка жамият ҳўжалини раислари, завод дини-бондидан бўлди. Ахир орадан анча йил ўтди, аёлнинг Фанлар оиласи ҳам ёдидни йўқ.

Шу оила тақдирни ҳадида Узбекистон ССР Олий Конғасин Раисининг биринчи ўринбосари Г. Орлов билан телефонда сўзлашганинг ишо музалифиғини ўндиштиришган эди.

Нима унуч мен холисони ёрдам берган аёлнинг ёри кассоб бўлиб келидим. Менинг мунтазам янги гўшт билан таъминлаб турниши ҳақиқадиги афсона көрдам келиб чиқади. Буни тухмат музалифиғи ва унинг доминија-ригина билади. Улар шу нарсани билар эндилик, ҳақимлиқ, кадрларимни бошига мусабиб тушган ўша оғир яйларда бирорини камаш ёки бадном килини учун оддий тухматнинг ўзи ётари, соҳта гувернор эса виндомга одамлар орасидан куплаб топилар эди.

Энг оғир туюлан тухмат шундан иборатки, гўё мен аспирантникка жамият ҳўжалини раислари, завод дини-

ректорларининг фарзандларини олиб фан кандидати қилганим учун улардан пул олган эмишман. 40 йиллик илмий фасолитим дарвизе 60 га яхин фан номзоди, 5 фан доктори ни тайёрлашиб раҳбарлик килидим. Уларнинг ичиде бирорта ҳам жамоа ҳўжалини раиси ёки завод директориғининг фарзанди ёй. Улар асосан оддий деҳқон, ичиғи фарзандлари, ётим-асирлар. Улардан бирор нарса олиш у ёқда турсин, аксинча, мен уларга шу кийимларини берар эдим, керак бўлганда пул билан ёрдам кўрсатадим. Шу сабаби мен улар учун илмий раҳбаригина эмас, балки ота бўлиб қолганим. Ўзим никоятда кийнаби билим олганим учун шундайларни багринга олишга интилер эдим.

Мен тайблаган олимларнинг 70 фонзи Узбекистонда ишламоқда. Агар гапиди бирор ёлонни бўлса, улар рўзномага ўз эътироғларини ёзишлари мумкин.

МЕНГА НИСБАТАН килинган тухматда ёзишларча, гўё мен машҳур олим академик П. Федосеев иккичча марта уйланганида тўйинни Тошкентда ўтказиб, барча харахатларини бўйимга олган эмишман. Буни керангли, П. Федосеевнинг тўйин Тошкентда эмас, балки Фрунзе шехрида ўтказилди, у ерга Узбекистондан њеч ким текниф этилмаганинг изогарининг ўзи жуда яхин билади. П. Федосеевнинг биринчи рафиқаси вафот этганида мен Москва бориб девзираудан ош килиб берганим йўқ. У вактларде мен П. Федосеевнинг тенимас ҳам эдим. Узбекистон КП Марказий Кўмитаси бўйни мудирин А. Кўчкоров кечкурун идорасига чакириб, кўлиниг бир даста пул берди-ю, уша еринга ўзиданоқ дағи маросимларда Узбекистон Фанлар академисига номидан иштирок этиш учун Москвага жўнатиб юборди. Бўлган гап шу, холос. Гўё мен дефда ва тўйда кўрсатган хизматларим учун СССР Фанлар академисига мухобир азо бўлиб сайнланган эмишман.

Жўнхуриятимиз илмий жамоатчиликага шу нарса маълумки, мен СССР Фанлар академисига ўтказилган сайловларда ум марта қатнашдим. Биринчи марта сайланисимга иккни овоз этдиди. Иккичча марта эса ётари овоз олган бўлсан ҳам, сайлов икунларни иккни куидан кейин бакор килидим. Унинг марта эса, ўни 1987 йилда бир ўрнiga бўлган 18 дэвзогар ичиде энг кўп овоз олиб сайданди. Агар Фанлар академисига мухобир азо килиб сайланисим П. Н. Федосеевнинг кўйиди бўлганда эди, мен биринчи сайловдаб ўтказиб юбордари. Менинг Узбекистон интихомий фанларига кўнгилсан ўзини кўз юмса ҳам, бўни бутун маъмиллар олимлари, жумхурятимиз илмий жамоатчиликага яхин билди.

Колган майда-чўйда ишлар ҳақида тўтуб ўтиришсан ҳам бўлади. Одамлар бир бирига яхин инят килишсе, «худо-куруқ тукматлардан асарни» ётказишида. Куруқ тукмат ҳақиқатдан ҳам оғет эканини мен ўз бўшидан кечирдим. Бу муддатни ишлар интихомий фанларига кўнгилсан ўзини кўз юмса ҳам, бўни бутун маъмиллар олимлари, жумхурятимиз илмий жамоатчиликага яхин билди.

Бундан тухматни бирор наф кўрдими! Агар шаҳа алоҳ-дағлов йилярида Гайдонов, Диорденко менинг камиаб, йўқ килиб юборишганде унинг бирни иккисидан!

Буюк Навоийнинг шундай мисравлар бор:

Менга кўлса юз жафо,
Бир марта фарёд ёйларим.

Энга кўлса бир жафо,
Юз марта фарёд ёйларим.

Мен ўз тақдирни ўзидеб ўтиришсан ҳам бўлади.

Менинг мунтазам ўзидеб ўтиришсан ҳам бўлади.

Менинг м